

Je leert over:

verbanden en signaalwoorden.

Opdracht

1

Lees tekst 1, geschreven door Corien.

- 1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- 2 Wat voor soort tekst is tekst 1? Leg je antwoord uit.
- 3 Waaruit blijkt dat de tekst voor leeftijdgenoten van Corien is geschreven?
- 4 Hoe komt het dat Corien en haar medeleerlingen de werkweek naar Suriname konden betalen?
- 5 Welke woorden in alinea 2 maken duidelijk in welke tijdsvolgorde de activiteiten in de werkweek gebeuren?
- 6 Noem twee zaken uit alinea 2 en twee uit alinea 3 waarover Corien méér had kunnen vertellen.
- 7 Waardoor lijdt Corien aan slapeloosheid? Noem twee oorzaken.
- 8 De tekst kun je verdelen in inleiding – middenstuk – slot. Citeer de zin waarmee het slot begint.

Tekst 1

Onvergetelijk

1 Vorig cursusjaar waren wij met 32 leerlingen van het Kandinsky College uit Nijmegen en 't Venster uit Arnhem voor een werkweek in Suriname. De stichting Samenleven Doejezo was onze sponsor. Echt chill wat die organisatie voor ons heeft gedaan. Zonder hun hulp was de reis nooit doorgegaan. Van de werkweek hebben we veel opgestoken. Hier is mijn verslagje.

2 De week begon met een sportdag. Door het sporten leerden we elkaar snel kennen. Een dag later kregen we les over geloof en cultuur. Op de derde dag gingen we een middag op bezoek bij de Surinaamse leerlingen thuis. Dat was best spannend. Ten slotte bezochten we plantages en ook nog kerken en zo in Paramaribo.

3 Op een culturele ochtend hebben we voor elkaar gezongen. Door bekende Nederlandse en Surinaamse liedjes te zingen lieten we iets van onze cultuur zien, en horen natuurlijk. Wat opviel, was dat Surinaamse kinderen veel meer bewegen en dansen bij de liedjes dan wij.

4 De laatste nacht hebben we in hangmatten geslapen in het oerwoud. Nou ja, geslapen ... Doodeng, al die rare geluiden. Ik heb geen oog dichtgedaan. Ik was ook steeds bang dat er een of ander eng beest op me zou kruipen.

5 De werkweek in Suriname was gewoon helemaal cool. Als je ooit de kans krijgt om zoiets mee te maken,

zeg ik: doen. Ik zal die week nooit vergeten. Het maakt niet uit hoe mensen zijn, wat voor huidskleur ze hebben en uit welk land ze komen. Ze zijn gewoon net als wij. Dat merk je als je daar een week bent. Gelukkig hebben ze daar ook Facebook, zodat ik met mijn Surinaamse vrienden contact kan houden. O ja, ik had niet eens heimwee. Ik ga er zeker weer naartoe. Maar eerst komen ze misschien een keer bij ons. Ik kan gewoon niet wachten! Corien, klas 3M.

Naar: www.uitwisselingonderwijs.nl, op 10 juni 2013

Theorie

Verbanden en signaalwoorden (2)

Drie **verbanden** die in een tekst kunnen voorkomen, heb je al geleerd in het vorige hoofdstuk: opsomming, tegenstelling en voorbeeld. Hier volgen nog drie verbanden en de **signaalwoorden** die daarbij horen.

Een **tijdsvolgorde (chronologie)** herken je aan signaalwoorden zoals: *vroeger, later, nu, eerst, daarna, vervolgens, nadat, dadelijk, terwijl, intussen, tijdens, inmiddels, sinds*. Bijvoorbeeld:
Eerst zet je saldo op je ov-chipkaart, daarna activeer je de kaart en vervolgens kun je inchecken en naar je werk reizen.

Een **oorzaak – gevolg** herken je aan signaalwoorden zoals: *daardoor, doordat, zodat, de oorzaak hiervan is, waardoor, ten gevolge van*. Bijvoorbeeld:
Doordat de brug open was, kwam Peter te laat op zijn werk.
Oorzaak: brug open
Gevolg: Peter komt te laat

Een **voorwaarde** herken je aan signaalwoorden zoals: *als ... (dan), indien, tenzij, mits*. Bijvoorbeeld:
Als Jasper een goed verslag schrijft, krijgt hij een hoog cijfer voor zijn praktische opdracht.
Jasper móét een goed verslag schrijven als hij een hoog cijfer wil halen. De voorwaarde is dus: een goed verslag schrijven.

Opdracht

2

Lees tekst 2 oriënterend.

- 1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- 2 Hoe wordt het onderwerp van de tekst in de eerste alinea ingeleid? Kies uit:
 A door de aanleiding voor het schrijven van de tekst te noemen
 B door een persoonlijke ervaring van de schrijver te noemen
 C door het probleem van de tekst te beschrijven
 D door informatie over de voorgeschiedenis te geven

Lees de tekst helemaal. Kies bij elke vraag de juiste leesstrategie.

- 3 Noteer de betekenis van de volgende woorden of uitdrukkingen. Pas een woordraadstrategie toe of gebruik een woordenboek.
beproeving (al. 1) – chronische (al. 2) – betrokkenheid (al. 4) – prille (al. 4) – gaat iedereen aan (al. 4) – afzien (al. 5) – stimuleren (al. 8) – ontwikkeld (al. 8) – aansprekende (al. 8)
- 4 Waarom heeft de schrijver tabellen in de tekst opgenomen?
- 5 In welke alinea's geeft Callenbach antwoord op de vraag in alinea 1?
- 6 Welke twee redenen voor deelname noemt Callenbach in zijn antwoord?
- 7 In alinea 2 is er sprake van een oorzaak-gevolgverband. Aan welk signaalwoord zie je dat?
- 8 Noteer de oorzaak die in alinea 2 staat.
- 9 Aan welke woorden herken je de tijdsvolgorde in alinea 2 en 3?
- 10 Zowel in alinea 6 als in alinea 7 is er sprake van een voorwaarde. Aan welke signaalwoorden zie je dat?
- 11 Noteer de voorwaarde die in alinea 6 staat.
- 12 Wat is de belangrijkste boodschap die KWF Kankerbestrijding in haar voorlichting geeft?

- 13 Noteer in de linkerkolom waarover de tabellen informatie geven. Zet een kruisje in de rechterkolom als deze informatie ook in de tekst staat. Doe het zo:

Informatie in tabellen

- Aantal kilometers naar de top
-

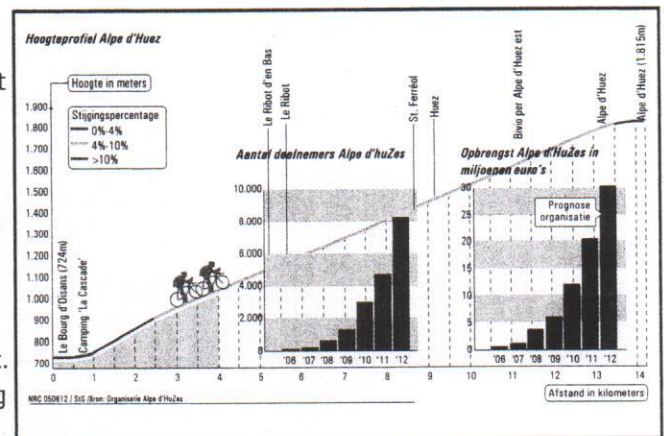
Informatie in de tekst

- 14 Wat is het belangrijkste schrijfdoel van de auteur? Leg je antwoord uit.

Tekst 2

Zes keer Alpe d'Huez op

1 Elk jaar werken duizenden fietsers zich in juni weer in het zweet om maar liefst zes keer op één dag de Franse Alpe d'Huez te beklimmen. Met deze beproeving halen zij geld op voor KWF Kankerbestrijding voor meer en beter kankeronderzoek. Waarom die inspanning als je ook gewoon geld kunt overmaken?

- 2 Tijdens de actie kun je alleen of in teamverband fietsen. De organisatie zet zich ervoor in zo veel mogelijk geld voor onderzoek naar kanker bijeen te fietsen. Daardoor kan de strijd tegen de ziekte uiteindelijk gewonnen worden. Als de ziekte niet meer dodelijk is, kan die als een chronische ziekte worden gezien.
- 3 Sinds 2006 fietsen deelnemers meerdere keren de Alpe d'Huez op. Met de opbrengst zit het wel goed: in 2006 was die ruim 370.000 euro. Elk jaar werd er meer ingezameld. In 2011 was de opbrengst 20,1 miljoen euro. Dit jaar hoopt de organisatie 30 miljoen euro bij elkaar te fietsen.
- 4 'Mensen vinden het belangrijk om hun betrokkenheid bij het goede doel te laten zien', zegt Jurriaan Callenbach, manager bij KWF Kankerbestrijding. Hij is vanaf het prille begin betrokken bij de actie. 'Niet anoniem geven dus, maar werkelijk iets doen. Dit goede doel, de bestrijding van kanker, gaat iedereen aan. Veel mensen kennen iemand in hun familie of vriendenkring met kanker. Of iemand die ervan genezen is.'
- 5 Het succes van het evenement Alpe d'HuZes toont aan dat veel mensen die met kanker te maken krijgen, willen vechten tegen deze veelvoorkomende en verschrikkelijke ziekte. Het aantal deelnemers groeit nog elk jaar. Volgens Callenbach willen mensen juist meedoen, omdat het een zware tocht is. 'Door mee te doen, laten mensen zien wat ze voor kankerbestrijding overhebben en aan zichzelf en anderen bewijzen ze dat ze die tocht aankunnen. Ze willen als een echte sporter afzien. Wij zijn ervan overtuigd dat het je een geweldig gevoel geeft als je je met hart en ziel inzet voor een ander en je doel bereikt.'
- 6 Om jongeren te betrekken bij de Alpe d'HuZes is geprobeerd een groep van vijfhonderd kinderen mee te laten doen. Dat is helaas nog niet gelukt. Misschien

lukt dat in de toekomst wel. Uit alles blijkt dat kinderen zeer betrokken zijn bij acties, mits ze zelf actief kunnen deelnemen.

➤ KWF Kankerbestrijding doet ook veel aan voorlichting. Het maakt duidelijk dat mensen minder risico lopen om kanker te krijgen indien ze er goede leefgewoonten op na houden. Volgens het KWF moet er veel gebeuren om mensen bewust te maken van hun eigen leefstijl.

☐ KWF Kankerbestrijding vindt het belangrijk vooral jonge kinderen te stimuleren tot een gezonde leefstijl. Zo zijn er voor scholen verschillende lespakketten ontwikkeld. Voor de bovenbouw van de basisscholen is in samenwerking met het jeugdprogramma *Het Klokhuis* een vijftal tv-uitzendingen gemaakt, waarin aansprekende taal wordt uitgelegd wat kanker is en hoe je de kans op deze ziekte kunt verkleinen. Jongeren mee laten doen aan de Alpe d'HuZes is ook een vorm van voorlichting.

Naar: Het Drents Dagblad, 5 juni 2012

Opdracht

3

Lees tekst 3 oriënterend.

- 1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- 2 Uit hoeveel alinea's bestaat de inleiding van de tekst? Leg je antwoord uit.

Lees de tekst helemaal. Kies bij elke vraag de juiste leesstrategie.

- 3 Noteer de betekenis van de volgende woorden of uitdrukkingen. Pas een raadstrategie toe of gebruik een woordenboek.
uitmondt in (al. 1) – ecosysteem (al. 3) – met het blote oog niet meer te zien (al. 6) – afgebroken (al. 6) – maritiem (al. 6) – microscopisch klein (al. 6) – campagne (al. 7)
- 4 Waardoor groeit de hoeveelheid afval op de oceaan? Noem twee oorzaken.
- 5 De gevolgen van plastic in het milieu zijn enorm. Welke bewijzen daarvoor lees je in alinea 3 tot en met 5?
- 6 In alinea 4 is sprake van een oorzaak-gevolgverband. Aan welke signaalwoorden zie je dat?
- 7 Noteer het gevolg dat in alinea 4 staat.
- 8 Wat is het verband tussen alinea 4 en 5? Kies uit:
A Alinea 4 en 5 vormen samen een opsomming.
B Alinea 5 geeft de oorzaak van alinea 4.
C Alinea 5 geeft een samenvatting van alinea 4.
D Alinea 5 geeft een voorbeeld bij wat in alinea 4 wordt verteld.
- 9 Waardoor krijgen dieren plastic binnen, ook al lusten ze dat vast niet?
- 10 De mens zit aan het einde van de voedselketen. Citeer een zin uit alinea 5 waaruit dat blijkt.
- 11 Waardoor is het probleem van plasticdeeltjes in de zee niet zomaar op te lossen?
- 12 Waarmee denk je dat een ecooloog, zoals Oscar Bos, zich bezighoudt?
- 13 Noteer de voorwaarde die in alinea 7 wordt genoemd.
- 14 Geef twee betekenissen van de titel van de tekst. Leg je antwoorden uit door iets te vertellen over de 'letterlijke' en 'figuurlijke' betekenis.
- 15 Wat is het voornaamste doel van deze tekst? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

Buik vol van plasticsoep

1 Een leeg flesje water. Je gooit het op de grond, omdat je geen zin hebt om naar een prullenbak toe te lopen. Door de wind waait het flesje een beekje in dat uitmondt in een rivier. Die rivier stroomt naar de zee, waar het flesje vervolgens in een stroom terechtkomt en ver op de oceaan eindigt in een grote bult plastic. Dit is één van de manieren waarop de drijvende vuilnisbelt in de oceaan blijft groeien. Natuurlijk groeit die afvalbelt ook door fabrieken en schepen die afval dumpen in de oceaan.

2 Plasticsoep, zo wordt de enorme hoeveelheid plastic genoemd die in de Grote Oceaan rondrijft. De drijvende vuilnisbelt is inmiddels zo groot als Frankrijk, Spanje en Portugal samen. Uit een nieuw Amerikaans onderzoek blijkt dat de plasticsoep nóg schadelijker is dan gedacht. 'Uiteindelijk heb je vis op je bord met plastic in zijn maag.'

3 Wetenschappers van de universiteit van Californië ontdekten vorige week dat de hoeveelheid plastic in een bepaald gebied in de Grote Oceaan de afgelopen veertig jaar honderd keer groter is geworden. Ze vonden zelfs stukjes plastic in insecten. Hierdoor is nu voor het eerst bewezen dat de soep invloed heeft op ons hele ecosysteem.

4 'Insecten hebben de plasticsoep ontdekt als de ideale plek om eitjes te leggen,' legt Maria Westerbos van de Plastic Soup Foundation uit. 'Normaal doen ze dat op rondrijvende vogelveren. Maar dankzij de vervuiling door plastic zijn er opeens veel meer plekken in zee om eitjes op te leggen. Daardoor zijn de insecten in aantal toegenomen.'

5 Ook grotere dieren hebben de plasticsoep ontdekt. 'Een maand geleden is een walvis gevonden die maar liefst achthonderd kilo plastic ingeslikt had,' vertelt Westerbos. 'De meeste dieren kunnen geen onderscheid maken tussen echt voedsel en plastic. Mensen willen ook een mooie, rode biefstuk of lekkere, groene sla op hun bord. Niet zo gek dat dieren ook naar een stuk gekleurd

plastic happen. Daardoor heb jij uiteindelijk een vis op je bord met plastic in zijn maag.'

6 Het plastic dat je ziet drijven, is maar vier procent van de totale aanwezige hoeveelheid. De rest stroomt diep onder water of is inmiddels zo klein dat je het met het blote oog niet meer kunt zien. 'Plastic kan niet worden afgebroken. Het valt uit elkaar in steeds kleinere stukjes die wel vijfhonderd jaar in het milieu blijven,' zegt marietiem ecoloog Oscar Bos. Doordat het grootste deel dus onder de oppervlakte zwerft of microscopisch klein is, is het probleem niet gemakkelijk op te lossen.

7 Niet alleen in de Grote Oceaan drijft zoveel plastic. Er zijn ook nog vijf andere gebieden waar grote hoeveelheden plastic rondrijven. Deze zomer begint de Plastic Soup Foundation een grote campagne die mensen bewust moet maken van de ernst van het probleem. Wat je zelf alvast kunt doen? Westerbos: 'Neem geen plastic tasjes meer aan bij de supermarkt, gebruik minder plastic waterflesjes. En als iedereen nú stopt met plastic op straat gooien, zijn we al een heel eind op weg om de berg plasticsoep kleiner te maken.'

Naar: 7Days, 18 mei 2012

Opdracht

Lees tekst 4 oriënterend.

- 1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- 2 De eerste alinea leidt de tekst in door
 - A de aanleiding te noemen voor het schrijven van de tekst.
 - B de indeling van de tekst aan te geven.
 - C een korte samenvatting van de tekst te geven.
 - D een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te noemen.

Lees de tekst helemaal. Kies bij elke vraag de juiste leesstrategie.

- 3** Noteer de betekenis van de volgende woorden of uitdrukkingen. Pas een woordraadstrategie toe of gebruik een woordenboek.
ontaardde in (al. 2) – maakt aanspraak op (al. 2) – onder grote druk (al. 4) – verzoenen (al. 5) – spil (al. 6) – orde scheppen (al. 6) – solidariteit (al. 8) – communiceerden (al. 8) – amper (al. 9) – geen sprake van (al. 9)

Na de inleiding kan de tekst worden verdeeld in drie delen:

Deel 1: ruzie na de dood van de leidster

Deel 2: achtergronden bij de machtsstrijd

Deel 3: hechte band tussen de olifanten veranderde

- 4** Bij welke alinea begint deel 2?
5 Bij welke alinea begint deel 3?
6 Noteer van alinea 4 tot en met 7 de kernzin. Schrijf de zinnen onder elkaar.
7 Wat is de voorwaarde in alinea 4?
8 Volgens bioloog Wijbren Landman zijn olifanten net mensen. Welke drie dingen noemt hij ter vergelijking?
9 Welke overeenkomst met mensen vertonen olifanten volgens Landman juist niet?
10 Welk signaalwoord voor een voorwaarde zie je in alinea 7?
11 Wat is de voorwaarde in alinea 7?
12 Welk woord uit alinea 7 maakt het best duidelijk wat de oorzaak van de olifantenruzie is?
13 Tussen alinea 8 en 9 is er sprake van een tegenstellend verband. Aan welk signaalwoord zie je dat?
14 Noteer onder elkaar uit welke delen de tegenstelling bestaat.
15 Noem twee redenen waarom Emmen naar een nieuw onderkomen voor een kudde zoekt.
16 Welke overeenkomst tussen olifanten en mensen wordt in alinea 8 met een voorbeeld toegelicht?
17 Welke signaalwoorden zie je in alinea 8 en 9 die een chronologisch verband tussen deze alinea's duidelijk maken?
18 Wat is het voornaamste doel van deze tekst? Leg je antwoord uit.

Tekst 4

Olifanten met ruzie zijn net mensen

¹ EMMEN – Kijk Mingalar Oo daar staan als haar tante, nicht en twee neefjes aan de andere kant van de tralies de stal binnenstappen. Haar oren klapperen, de slurf zwiept heen en weer, en de twee zoons aan haar zij spannen hun staart strak naar achteren. Dat is, vertelt verzorger Gerwin Lawant, olifantenstress. 'Alsof ze willen zeggen: wij staan hier, zijn jullie nou nog niet weg?'
 ≥ Er is ruzie tussen de Aziatische olifanten in dierenpark Emmen. De twaalfkoppige kudde gaat uit elkaar. De plotselinge dood van de leidster ontaardde in een machtsstrijd tussen twee families. Haar pittige dochter Mingalar Oo, geboren in Dierenpark Emmen, maakt met de meeste nakomelingen aanspraak op de titel van

leidster. Maar tante Htoo Yin Aye accepteert de vrouwelijke leider niet, want zijzelf is de oudste olifantenmoeder. In haar verzet krijgt ze steun van haar dochter en twee zonen.

3 Deze vier olifanten zochten ruzie. Op jacht naar de macht namen ze de jongere zus van Mingalar Oo te grazen. Ze pakten eten af, jaagden haar op en duwden en mepten met hun slurf. Dat gebeurde 'slim en achterbaks', vertelt olifantenverzorger Lawant. Telkens wanneer het schuchtere zusje apart stond, sloegen er twee toe. 'Dan moet je ingrijpen,' zegt Lawant, 'want voordat je het weet gaan andere olifanten het pestgedrag kopiëren.'

4 Vrouwjesolifanten geven hun eigen jongen in de groep voorrang: 'Eigen familie eerst.' Dat brengt strijd in de kudde en zet de leidster soms onder grote druk. Dat gaat volgens Lawant hard tegen hard. 'Olifanten kunnen elkaar de greppel induwen en doodmaken. Als je niets doet, dan weet je zeker dat er ongelukken gebeuren.' Daarom zoekt men in Emmen naar een nieuw onderkomen voor tante Htoo Yin Aye en haar drie nakomelingen.

5 'Olifanten zijn net mensen', zegt bioloog Wijbren Landman. 'Ze laten zich graag leiden. Ze voelen met elkaar mee. En ze kunnen elkaar helpen. Maar gebeurt dat niet, dan is het goed mis. Want olifanten kunnen zich niet met elkaar verzoenen. In de natuur keren ze elkaar in dat geval de rug toe en zoeken ze een bestaan verderop. Maar in een dierentuin kan dat niet.'

6 Volgens Landman leven olifanten in de meest hechte gemeenschappen van het dierenrijk. Ze hebben allemaal hun eigen karakter. Maar hun familieband, de kuddestructuur, is leidend. Olifantenvrouwtjes zijn met hun jongen de spil van de kudde. Dochters blijven hun leven

lang bij hun moeder. En de leidster van de familie zorgt voor rust omdat zij de weg kent, weet waar eten te halen is en wanneer er gevaar dreigt. Als zij wegvalt, moeten de groepen zelf weer orde scheppen in de organisatie.

7 De kuddetwist tussen de twee families in Emmen verbaast de bioloog dan ook niet: 'Als de kudde meer vrouwtjes had voortgebracht, dan was de machtsstrijd eerder uitgebroken', denkt hij. Sinds 1988 werden in Emmen drieëntwintig nakomelingen geboren, waaronder negentien mannetjesolifanten. Zodoende gingen de meeste spanningen over opvoeding: vechtpartijtjes, ruzie om voedsel en pogingen om vrouwtjesolifanten te dekken.

8 Ondanks die spanningen hield de hechte band tussen de olifanten in Emmen stand. Want toen een van de dieren werd geopereerd aan zijn poot, weigerden de andere olifanten uit solidariteit het nachtverblijf te verlaten. Of neem de 45-jarige Annabel. Toen zij door een val in een greppel haar halswervel brak en de dierenarts haar moest laten inslapen, waren alle olifanten daar kapot van. Ze gooiden met hun slurf hoopjes zand op de dikheid bij wijze van eerbetoon en weigerden op stal te staan zolang de olifant er nog lag. De Emmer kudde was levendig en de olifanten communiceerden plezierig met elkaar.

9 Maar daarvan is nu amper meer sprake. Sinds de zomer leven de twee clans in Emmen gescheiden van elkaar. 's Morgens staat de ene familie op stal, 's middags de andere. Alleen 's nachts staan ze er vanwege de kou allebei, een dik traliehek ertussen. Camera's en verzorgers houden extra toezicht in afwachting van overplaatsing van de vier olifanten naar een andere dierentuin, het liefst in Europa.

Naar: Wubby Luyendijk, NRC Handelsblad, 27 november 2012

Nieuw Nederlands
online:

- meer opdrachten over verbanden en signaalwoorden
- alle teksten in Leeshulp
- de Test Lezen

Ik kan/weet:

→ 2f met behulp van signaalwoorden chronologie, oorzaak en gevolg en voorwaarde in een tekst herkennen en begrijpen.

Kijken en luisteren

Je leert over:

kijken naar reportages.

Opdracht

1

Bekijk de afbeelding. Het is een nieuwsfoto van een grote brand in een meubelfabriek.

- 1 Wat zou jij willen weten over de brand? Noteer drie vragen.
- 2 Stel: je bent een verslaggever van het *NOS Journaal* en je doet verslag van deze brand. Wat denk je dat de kijkers willen weten?
- 3 Bedenk mogelijke antwoorden op deze vragen en noteer in welke volgorde jij deze informatie zou vertellen.

Theorie

Reportage

Een **reportage** is een verslag van een (actuele) gebeurtenis waarbij een verslaggever aanwezig is. De verslaggever kan ook iemand interviewen die bij de gebeurtenis aanwezig is geweest.

Onderwerpen voor reportages zijn bijvoorbeeld:

- koninklijk bezoek aan Indonesië;
- fouten in de medische wereld;
- een etappe in de Tour de France;
- undercoveragenten in de Mexicaanse drugsmaffia.

De verslaggever moet **objectief** zijn, maar dat lukt niet altijd. Tijdens een voetbalwedstrijd vertelt hij bijvoorbeeld niet alleen welke doelpunten er vallen, maar geeft hij ook commentaar op hoe de doelpunten gemaakt worden. Een verslaggever kan zijn mening ook laten blijken door de keuze van de beelden die worden uitgezonden.

Opdracht

2

Bekijk het fragment van *Stichting De Noordzee*. Luister precies en maak aantekeningen. Let op:

- welke informatie gegeven wordt;
- hoe de verslaggever iets vertelt.

Beantwoord daarna de vragen. Maak voor je antwoorden gebruik van je aantekeningen.

- 1 Wat is het onderwerp?
- 2 Wat is het doel van de reportage?
- 3 Waar doet Jan Andries van Franeker onderzoek naar?
- 4 Op welke twee vragen hoopt de onderzoeker antwoord te krijgen?
- 5 Wat houdt het monitoren van de wrakken bij *Expeditie Doggersbank* precies in?
- 6 Noteer twee dingen die van de wrakken worden verwijderd.
- 7 Welke twee effecten heeft plastic op de gezondheid van een vogel?
- 8 Waarom is het misschien gevaarlijk voor de mens om vis en producten met vismeel uit de Noordzee te eten?
- 9 Op welke vraag hoopt de expeditieleider vooral antwoord te krijgen met zijn expeditie?
- 10 Je hoort de verslaggever tijdens de reportage praten. Is de verslaggever objectief? Leg je antwoord uit.

Opdracht

Zoek online de finale van de rekstokfinale van Epke Zonderland tijdens de Olympische Spelen van 2012. Luister precies en maak aantekeningen.

Beantwoord nu de vragen. Maak voor je antwoorden gebruik van je aantekeningen.

- 1 De verslaggever zegt: 'De komende minuut gaat het leven van Epke Zonderland veranderen.' Welke bedoeling heeft de verslaggever hiermee?
- 2 In welke greep gaat Epke Zonderland aan de rekstok hangen?
- 3 Met welke woorden kondigt de verslaggever aan dat er iets spannends staat te gebeuren?
- 4 Iets verderop zegt de verslaggever: 'Hij gaat voor zeven negen.' Wat bedoelt de verslaggever hiermee, denk je?
- 5 Hoe reageert het publiek wanneer Epke Zonderland klaar is met zijn oefening?
- 6 Epke wint de rekstokfinale en daarnaast breekt hij ook nog een record. Welk record?
- 7 De verslaggever geeft niet alleen feiten weer. Noem twee zinnen waaruit zijn mening naar voren komt.
- 8 Wat is het effect van de toon van de verslaggever?

Nieuw Nederlands
online:

• het fragment bij opdracht 2

Ik kan/weet:

- **3F** de objectiviteit en toon van een verslaggever beoordelen.
2F informatie uit een reportage halen.

Spreeken en gesprekken

Je leert:

mondeling verslag doen.

Opdracht

1

Je beste vriend komt voor een lang weekend over vanuit Amerika. Je bent ontzettend blij om hem na een jaar weer te zien! Je wilt hem vertellen hoe jouw jaar eruitzag.

- 1 Schrijf de drie belangrijkste gebeurtenissen van jouw afgelopen jaar in chronologische volgorde op.
- 2 Noteer bij elke gebeurtenis wat je ervan vond. Was het leuk, emotioneel, vervelend, spannend, heftig? Bedenk wat je kunt zeggen om dat duidelijk te maken.
- 3 Ga in tweetallen zitten. Vertel elkaar om de beurt je verhaal.
- 4 Beantwoord na afloop de volgende vragen over het verhaal van je medeleerling:
 - Werden de gebeurtenissen in chronologische volgorde verteld?
 - Was het verhaal interessant om naar te luisteren?

Theorie

Mondeling verslag doen

Mondeling verslag doen is vertellen over wat je hebt gezien, meegemaakt of onderzocht. Je doet verslag van iets waarvan jij veel weet en je luisteraar(s) niet.

Bij een zakelijk verslag over bijvoorbeeld een biologieproef gebruik je alleen feiten. Bij een persoonlijk verslag over bijvoorbeeld je stage op de kinderboerderij gebruik je feiten, persoonlijke ervaringen en gevoelens.

Zo bereid je een mondeling verslag voor

- Bedenk wat je gaat vertellen.
- Maak een hulpbriefje met inleiding, middenstuk en slot van je verslag.

Zo doe je mondeling verslag

- Noem in de inleiding het onderwerp en de deelonderwerpen van je verslag.
- Vertel alle informatie in chronologische volgorde (in de volgorde waarin het gebeurd is).
- In het slot geef je je mening of vat je alle informatie even kort samen.
- Laat dingen zien om je verslag interessanter te maken.
- Controleer of iedereen je begrepen heeft en beantwoord eventuele vragen.

Opdracht

2

Lees de situaties 1 tot en met 5. Noteer voor elke situatie of je persoonlijk verslag of een zakelijk verslag doet.

Situatie 1: Je vertelt je moeder na een lange dag werken achter de kassa bij de supermarkt over hoe je dag is geweest.

Situatie 2: Je geeft in de aardrijkskundeles een presentatie over klimaatverandering.

Situatie 3: Je houdt een boekpromotie in de les Nederlands.

Opdracht

3

Stel je voor: je bent in de herfstvakantie naar Oostenrijk geweest met je ouders. Je hebt daar leren bergbeklimmen. Je doet verslag aan je klasgenoten over deze ervaring. Je vertelt drie dingen:

- waar je precies bent geweest;
- wanneer je het bergbeklimmen onder de knie begon te krijgen;
- wat je van het bergbeklimmen vond.

1 Noteer of je in deze situatie persoonlijk verslag of zakelijk verslag doet.

2 Noteer nog twee extra deelonderwerpen die je kunt bespreken.

3 Schrijf in minimaal drie zinnen op hoe je het verslag inleidt.

Opdracht

4

Bereid je voor op een mondeling verslag aan een klasgenoot.

1 Kies iets wat jij kort geleden hebt gezien of onderzocht en waarover je veel kunt vertellen.

2 Schrijf op of je persoonlijk of zakelijk verslag doet.

3 Noteer in steekwoorden de feiten en eventueel je persoonlijke ervaringen en gevoelens.

4 Bedenk hoe je je verslag inleidt.

5 In welke volgorde wil je de informatie vertellen?

6 Welke dingen zou je kunnen laten zien bij het geven van je verslag?

7 Noteer op welke manier je je mondelinge verslag afsluit.

8 Maak een hulpbriefje met daarop in steekwoorden je inleiding, middenstuk en slot.

9 Vorm een tweetal. Breng om de beurt verslag uit aan elkaar.

10 Vul het beoordelingsformulier in. Download het van Nieuw Nederlands online of gebruik je oefenboek.

11 Wissel de resultaten uit met die van je klasgenoot en verbeter je verslag.

Checklist Verslag

Inhoud	- Het verslag staat in chronologische volgorde. - Het verslag is duidelijk en compleet. - De spreker vat in het slot het verslag kort samen en geeft eventueel zijn mening. - De spreker controleert of het publiek alles heeft begrepen. - De spreker beantwoordt de vragen uit het publiek.
Vorm	- De inleiding is volledig en goed opgebouwd. - De deelonderwerpen passen goed bij het onderwerp. - De deelonderwerpen zijn in een logische volgorde verteld.
Formulering	- De toon past bij het soort verslag.

Nieuw Nederlands
online:

- het beoordelingsformulier bij opdracht 4

Ik kan/weet:

- **2F** mondeling verslag doen met behulp van een hulpbriefje.
- **2F** een gebeurtenis in chronologische volgorde vertellen.
- **2F** een mondeling verslag indelen in een inleiding, middenstuk en slot.

Schrijven

Je leert:

een zakelijke brief schrijven.

Opdracht

1

Tekst 1

Lees tekst 1. De tekst is een verslag van een bezoek aan een museum.

- 1 Zet de gebeurtenissen in een logische volgorde onder elkaar.
- 2 Bestaat de tekst alleen uit feiten? Leg je antwoord uit.

Met klas M3B naar Boijmans

(1) Ik dacht dat musea saai waren, maar dat valt best mee. (2) Onze jassen hingen we aan een kapstok die je met een touw de lucht in kon takelen, zodat niemand erbij kon. (3) Op de heenweg regende het dat het goot. (4) Gelukkig was het op de terugweg droog en scheen het zonnetje. (5) Voor we naar binnengingen, kregen we een formulier waarop we moesten invullen wat we van het museumbezoek verwachtten. (6) In het museum kon je in een net van touwen liggen en naar een video van een kunstenares, ene Pipilotti Rist, kijken. (7) De film stelde een soort droom voor, geloof ik. (8) Het was leuk om met elkaar in het net te klimmen. (9) De juffrouw nam de formulieren in, voordat we weer naar huis fietsten.

Ellen, M3B

Theorie

Verslag

Een verslag is een tekst waarin je beschrijft wat je hebt gedaan of wat er is gebeurd. In een **zakelijk verslag** schrijf je alleen feiten. Een voorbeeld van een zakelijk verslag is een verslag van een vergadering. In een **persoonlijk verslag** schrijf je ook je eigen mening. Voorbeelden van een persoonlijk verslag zijn een verslag over een bezoek aan een bedrijf of een stageverslag. Een persoonlijk verslag kun je op twee manieren schrijven:

- Je schrijft eerst de feiten op en in het slot je mening.
- Je wisselt feiten en mening af.

Zo schrijf je een verslag

- Verzamel alle feiten. Gebruik hiervoor de 5w+h-vragen.
- Schrijf in de inleiding in het kort waarover je verslag gaat.
- Vertel in het middenstuk de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn: de **chronologische volgorde**. Doe dat in volledige en goede zinnen.
- Noteer de gebeurtenissen in goede zinnen.
- Gebruik signaalwoorden voor een volgorde van tijd, zoals: *eerst, daarna, vervolgens, tot slot*.
- Schrijf in het slot je mening en gevoelens of vat je verslag kort samen.
- Controleer je tekst: staat alles erin? Staan de gebeurtenissen in chronologische volgorde? Zijn alle zinnen volledig en begrijpelijk? Is de tekst goed gespeld en zijn de leestekens goed gebruikt?

Opdracht

2

Tekst 2

Lees tekst 2. De tekst is een verslag van een deelnemer aan de Vlietentocht. Dit is een kanotocht door de Vliet, het kanaal dat van Leiden naar Delft loopt.

- 1 Wat is het doel van de eerste alinea?
- 2 Dit is een persoonlijk verslag. Citeer twee zinnen waaraan je dat ziet.
- 3 Yorick houdt bij het vertellen een chronologische volgorde aan. Noteer de signaalwoorden die hij daarvoor gebruikt.
- 4 Schrijf het vervolg van alinea 3. Bedenk zelf wat er gebeurd kan zijn.
- 5 Welke twee alinea's zou je weg kunnen laten, als je van deze tekst een zakelijk verslag zou maken?

Verslag van een geslaagde Vlietentocht

- 1 In een berichtje in het *Leidsch Dagblad* zag ik dat er op Koningsdag een Vlietentocht werd georganiseerd. De weersvoorspellingen waren goed, dus besloot ik om me op te geven, samen met mijn vriend Bart.
- 2 Op 27 april stonden we vroeg op, want eerst moesten we met de fiets naar Leiden. Daar lagen de kano's klaar en van daaruit vertrokken we richting Voorburg.
- 3 Onderweg gebeurde nog iets grappigs. [...]
- 4 Daarna passeerden we Voorschoten en vervolgens kwamen we in Leidschendam aan. Daar moesten we nodig even bijtanken. Op de oever stond een lunch klaar. Voor van alles was gezorgd: koffie, thee en lekkere broodjes. En er stonden gelukkig mobiele toiletten.
- 5 In de middag kwamen we aan bij kasteel Hofwijck in Voorburg. We meerden aan voor een rondleiding.
- 6 Tot slot moesten we ons haasten om voor het donker weer thuis te zijn. We passeerden om 16.00 uur de sluis in Leidschendam en om 18.00 uur waren we terug bij het startpunt.
- 7 Het was een leuke dag met bijzondere ervaringen. We hebben genoten van het mooie weer (de zonnebrandolie van Bart is helaas op), de prachtige route en de leuke verrassingen onderweg.

Yorick de Zwart

Opdracht

3

Bekijk de foto's. Je kunt ze in groter formaat zien op Nieuw Nederlands online.

- 1 Kies een van de foto's. Schrijf in vijf zinnen een zakelijk verslag van de gebeurtenis die je ziet op de foto.
- 2 Schrijf nu een persoonlijk verslag van de gebeurtenis.
- 3 Hoeveel zinnen tellen je beide verslagen?
- 4 Noteer nog een verschil tussen de verslagen.

1

2

3

Opdracht

4 P

Schrijf een verslag over een film die je op de televisie of in de bioscoop hebt gezien. De tekst bevat 150 tot 200 woorden. Je beantwoordt de volgende vragen:

- 1 Wat is de titel van de film?
- 2 Waar en wanneer heb je de film gezien?
- 3 Met wie heb je de film gezien?
- 4 Waarom heb je deze film uitgekozen?
- 5 Wat voor verwachtingen had je van de film?
- 6 Vertel in het kort wat er gebeurde en hoe de film eindigde.
- 7 Wat vond je van de film? Kwamen je verwachtingen uit?

Opdracht

5 P

Stel je voor: je ziet op een kruising een ongeluk gebeuren. Jij staat als fietser te wachten voor een rood verkeerslicht als een bromfietser je voorbij rijdt en tegen een passerende auto aan botst. De bromfietser maakt een flinke smak, maar staat al snel weer op. Beide voertuigen zijn beschadigd. De automobilist belt de politie. De politie vraagt jou om een getuigenverklaring.

- 1 Schrijf een zakelijk verslag van de gebeurtenissen. Beschrijf in chronologische volgorde zo precies en concreet mogelijk wat je hebt gezien. Noteer het tijdstip, de plaats, beschrijf de voertuigen en geef een schatting van de snelheid van beide voertuigen.
- 2 Schrijf nu een persoonlijk verslag van de gebeurtenissen.
- 3 Controleer je verslag met behulp van de checklist verslag op p. 131.
Let daarnaast nog op:

Spelling

- Zinnen zijn met de juiste verbindingswoorden aan elkaar verbonden.
- Er staan geen onjuiste formuleringen in.

- 4 Ruil je verslag met dat van een klasgenoot. Vul voor elkaar het beoordelingsformulier *Verslag* in. Download het op Nieuw Nederlands online of gebruik je oefenboek.

Nieuw Nederlands
online

- meer tips bij het schrijven van een verslag
- de foto's bij opdracht 3
- het beoordelingsformulier *Verslag* bij opdracht 5

Ik kan/weet:

- 2F korte persoonlijke en zakelijke verslagen schrijven.
- 2F signaalwoorden voor chronologie gebruiken.

Portfolio-opdracht

Een kijkje in de keuken

Eet een kok in de kantine? Mag je als medewerker van een reisbureau gratis op reis? Krijg je als lasser op een scheepswerf nascholing? Hoeveel vrije dagen heeft een bloembollenkweker? En wat is leuker: werken bij de buurtbakker of bij een broodfabriek?

Bij een bezoek aan een bedrijf krijg je antwoord op deze vragen. Neem dus een kijkje in de keuken en kom erachter wat jij een leuk bedrijf vindt!

Bij deze portfolio-opdracht breng je in tweetallen een bezoek aan een bedrijf dat past bij jullie sector. Daarover schrijven jullie allebei een verslag.

Op de volgende pagina vind je een stappenplan voor het voorbereiden van het bedrijfsbezoek en het schrijven van jullie verslag.

Bekijk om te beginnen de checklist. Hierin staat waarop je moet letten bij deze opdracht.

Checklist

- Het verslag heeft een inleiding, middenstuk en slot.
- In de inleiding staat kort beschreven waarover het verslag gaat.
- In het middenstuk staat:
 - in chronologische volgorde hoe het bezoek verliep;
 - wat jullie te weten zijn gekomen over het bedrijf.
- In het slot staat jullie mening over het bezoek en het bedrijf.
- Er worden signaalwoorden van tijdsvolgorde gebruikt.
- Het verslag is verdeeld in alinea's.
- Alle zinnen zijn volledig en begrijpelijk, en alle woorden zijn juist gespeld.
- In het verslag zitten minimaal twee foto's van het bedrijfsbezoek.

Stappenplan

Stap 1

Bedrijf kiezen

Bedenk eerst aan wat voor bedrijf jullie een bezoek willen brengen. Bijvoorbeeld:

- een veehouderij
- een bloembollenkwekerij
- een peuterspeelzaal
- een groothandel
- een fitnesscentrum
- een scheepswerf
- een bakkerij
- een reisbureau
- een garage
- ...

Stap 2

Afspraak maken en taken verdelen

Lees de informatie op Nieuw Nederlands online over het voeren van het telefoongesprek en het voorbereiden van het bedrijfsbezoek.

Maak via de telefoon een afspraak voor het bezoek.

Stap 3

Vragen bedenken

Bedenk wat jullie te weten willen komen over het bedrijf. Gebruik hierbij het formulier *Vorbereiden bedrijfsbezoek*. Download het formulier van Nieuw Nederlands online.

Bedenk ook of je de gesprekken met werknemers wilt opnemen.

Spreek af wie wat gaat doen tijdens het bezoek.

Stap 4

Op bezoek gaan

Zorg dat je alles wat je nodig hebt bij je hebt en dat je op tijd bij het bedrijf bent. Vergeet niet aan het eind van je bezoek te bedanken voor de tijd en de gastvrijheid.

Stap 5

Verslag schrijven

Schrijf allebei een verslag van jullie bedrijfsbezoek. Gebruik daarvoor de volgende opbouw:

- inleiding	- uitleg keuze van het bedrijf - jullie voorbereiding
- middenstuk	- het verloop van het bezoek - wat je te weten bent gekomen over het bedrijf
- slot	- jullie mening over het bezoek en het bedrijf

Gebruik minimaal twee foto's in jullie verslag.

Stap 6

Controleren en verbeteren

Ruil je verslag met dat van je klasgenoot. Controleer of de punten uit de checklist goed zijn verwerkt in het verslag. Verbeter jouw verslag als dat nodig is.

Bewaar in je portfolio:

- jullie vragen en antwoorden;
- jullie verslag van het bedrijfsbezoek.

Je leert over:

woorden met meerdere betekenissen.

Opdracht

1

Het werkwoord *passen* heeft onder andere deze betekenissen:

- de juiste maat hebben;
- proberen of een kledingstuk de juiste maat heeft;
- precies het juiste bedrag betalen;
- op de juiste wijze aanbrengen of invoegen;
- niet spelen (bij kaartspel);
- geschikt zijn voor.

Noteer de betekenis die in de zin past.

- 1 Dit dopje past niet op de fles.
- 2 De snoepautomaat heeft geen wisselgeld, je moet dus met gepast geld betalen.
- 3 De radertjes van deze machine moeten goed in elkaar passen, anders doet zij het niet.
- 4 Ik sla deze beurt over, ik pas.
- 5 De toekomstige bruidegom past zijn trouwpak in de paskamer.

Theorie

Wat staat er: woorden met meerdere betekenissen

Een woord met **meerdere betekenissen** noem je een **homoniem**. Daardoor kun je in de war raken. Lees de tekst goed, want vaak kun je uit de rest van de tekst opmaken welke betekenis wordt bedoeld. Bijvoorbeeld:

De juryleden prijzen de winnaar. Hij heeft uitstekend gezongen en zijn optreden was leuk om naar te kijken.

Prijzen is hier niet het meervoud van *prijs* (hoeveel iets kost of iets wat je kunt winnen).

Prijzen is hier een werkwoord dat betekent: zeggen dat iemand of iets heel goed is.

Als je een woordenboek gebruikt, moet je goed kijken welke betekenis in de zin past. Bijvoorbeeld:

zich voorstellen = 1 in gedachten voor zich zien, 2 zeggen wie men is

- Ik kan me niet voorstellen dat ik een voldoende voor mijn verslag krijg. = betekenis 1
- Op de eerste dag van je stage moet je je voorstellen aan de afdelingsleider. = betekenis 2

Opdracht

2

De onderstreepte woorden of woordgroepen zijn homoniemen. Welke betekenis past in de zin? Noteer het woord en de betekenis.

- 1 Het geld dat ik in de vakantie verdiend heb, heb ik vandaag op mijn bankrekening gestort. (gedumpt – gezet)
- 2 De getuige kon bevestigen dat hij de verdachte die avond had gezien. (zeggen dat het klopt – vastmaken)
- 3 Hij wilde het huurcontract opzeggen, omdat hij het geld niet meer kon opbrengen. (einde maken aan een afspraak – iets uit je hoofd opzeggen)
- 4 De kas van de tuinvereniging 'Voor ons genoeg' is verdwenen. (gebouw van glas waar groente en fruit worden gekweekt – plaats waar geld bewaard wordt)

- 5 Wij zijn geschrokken van de uitspraak van de rechter, die was zwaarder dan verwacht. (manier van spreken – oordeel van een rechtbank)
- 6 Ruim vijftig deelnemers deden mee aan de minitriatlon. (met voldoende inhoud – meer dan)
- 7 De douane neemt bij een controle veel pillen in. (neemt in bezit – gebruikt)
- 8 De raad heeft besloten om de snelweg door het natuurgebied niet aan te leggen. (advies geven – groep mensen die leiding geeft)
- 9 Erik heeft een gemene streek uitgehaald; zijn zusje is erg geschrokken. (gebied – daad waarover je boos bent)
- 10 Als je bladluizen op een plant met een oplossing van warm water en groene zeep besproeit, verdwijnen ze snel. (antwoord op een vraag – mengsel van twee of meer stoffen)

Opdracht

3

Lees tekst 1.

- 1 De volgende woorden of uitdrukkingen ken je al. Noteer het woord en zet de betekenis erachter.

zijn verslingerd aan (al. 2)	geliefde
expositie (al. 3)	afstamming
alledaagse (al. 3)	tentoonstelling
populaire (al. 3)	gewone
afkomst (al. 4)	houden heel veel van
oorsprong (al. 4)	begin
- 2 Het woord zeker is een homoniem. Wat betekent het woord in de zin: *in bijna ieders kledingkast is zeker één exemplaar te vinden* (al. 2)? Kies uit:
A ten minste
B waarschijnlijk
- 3 Noteer drie homoniemen uit alinea 3 en 4. Zet de betekenis die in de tekst past erachter.
- 4 Zeg in eigen woorden: *De eerste spijkerbroeken werden onder de toonbank verkocht*. (al. 5)
- 5 Waarom noemen we *jeans* in Nederland *spijkerbroek*?
- 6 Noteer de volgende woordbetekenissen onder elkaar. Zoek in de tekst een onderstreept woord of uitdrukking die past bij de betekenis. Zet dat woord achter de betekenis.

– baanbrekend, nieuw	– mensen die als eerste iets moeilijks/
– wordt laten zien	gevaarlijks doen
– richtte op	– kanten van een zaak
– officiële erkenning dat je als enige	– beheerder van een museum
het recht hebt om iets wat je hebt	– graag aanvaarden
bedacht of gemaakt te verkopen	– speciale winkels van kledingontwerpers
– groots opgezet, sensationeel	– bij aanvang
– ongedwongen, losjes	

Tekst 1

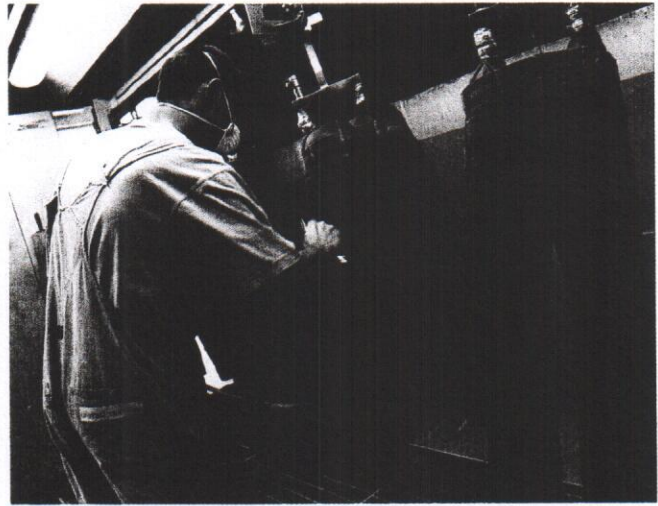
Blue jeans

1 De Franse modeontwerper Yves Saint Laurent heeft het tijdens zijn leven vaak herhaald: 'Ik wou dat ik de spijkerbroek had uitgevonden: het meest spectaculaire, meest praktische en het meest nonchalante kledingstuk dat er is.' De spijkerbroek bestaat ongeveer 150 jaar.

2 Nederlanders zijn echt verslingerd aan de spijkerbroek. We dragen wereldwijd de meeste spijkerbroeken, in bijna ieders kledingkast is zeker één exemplaar te vinden. Spijkerbroeken gaan met de mode mee. Je hebt ze met smalle en met wijde pijpen. Er zijn strakke spijkerbroeken en met bandploo, met en zonder borduursels op de achterzak. En dan heb je nog de spijkerbroek met gaten erin.

3 Nooit eerder is er een grote expositie gewijd aan dit alledaagse maar zo populaire kledingstuk, concludeerde het Centraal Museum in Utrecht. Het museum heeft daarom een tentoonstelling Blue Jeans geopend, waarin de spijkerbroek in al haar facetten wordt belicht. De expositie toont onder andere een spijkertrouwbroek en een versleten, beschadigde spijkerbroek van een punker uit de jaren 80. Conservator Ninke Bloemberg zegt: 'Dat was de eerste keer dat kleding opzettelijk stuk werd gemaakt. Dat was revolutionair.'

4 De spijkerbroek heeft al een lange geschiedenis. Levi Strauss was een Amerikaanse kledingfabrikant van Duitse afkomst. Hij vestigde in 1853 in San Francisco een handelsfirma voor stoffen, kleding en alle andere dingen die goudzoekers en pioniers in het Westen nodig hadden. Er zijn belangrijke papieren bewaard die aangeven dat zijn kleermaker, Jacob Davis, met het idee kwam om de zakken van de broeken te verstevigen met koperen klinknagels,

tegen het uitscheuren. Klinknagels zijn ijzeren drukknopen die op platgeslagen spijkers lijken; hier komt het Nederlandse woord 'spijkerbroek' vandaan. Davis had niet genoeg geld om patent aan te vragen voor zijn uitvinding en vroeg Levi Strauss om hulp. Strauss bood hem een compagnonschap aan in zijn bedrijf. Hij stelde voor om samen het bedrijf te leiden. Zo werden de broeken bekend onder zijn roepnaam: Levi's. De spijkerbroeken waren van oorsprong dus gewoon werkbroeken en werden gedragen door houthakkers, goudzoekers en arbeiders.

5 Aanvankelijk accepteerde niet iedereen de kleding. De spijkerbroek hoorde in het begin niet thuis in een nette kledingzaak. De eerste spijkerbroeken werden destijds onder de toonbank verkocht. De laatste jaren omarmen ook ontwerpers en couturehuizen de jeans.

Naar: www.volkskrant.nl, op 3 december 2012

Opdracht

4

Welk woord of welke uitdrukking past in de zin? Verander zo nodig de vorm. Je houdt twee woorden over. Kies uit: *aan bod komen* – *accepteren* – *betogen* – *essentieel* – *globaal* – *initiatief* – *omvang* – *presteren* – *spenderen* – *summier* – *uitsluiten* – *voltooien*.

- 1 De ... van dit voetbaldrama is niet te bevatten; bij de training wordt erover nagepraat.
- 2 Nog steeds zijn er in Egypte ... tegen de regering.
- 3 Alle ... informatie over de tentoonstelling in het museum die je nodig hebt voor je werkstuk, kun je nalezen in een boekje.
- 4 Omdat alleen de balkondeur open was, kan de politie niet ... dat de inbreker via het balkon is binnengekomen.
- 5 Op ... van mijn vader gaan wij vanavond allemaal naar de nieuwe James Bondfilm.
- 6 ... het nou maar dat je vanavond niet naar de discotheek mag van je moeder.

- 7 De komende maanden kan ik niet te veel ..., want ik spaar voor mijn zomervakantie naar Kreta.
- 8 Luc heeft zijn boekpresentatie goed voorbereid, dus hij hoopt dat zijn presentatie vandaag ... en niet de volgende les.
- 9 Ons nieuwe huis is bijna ...; morgen worden alleen de ramen er nog ingezet.
- 10 Erika gaf een ... verslag van haar stage in het verzorgingshuis: ze heeft slechts het belangrijkste verteld.

Opdracht

5

De volgende woorden hebben meerdere betekenissen. Maak met elk woord twee zinnen met verschillende betekenissen. Verander zo nodig de vorm. Bijvoorbeeld *stuk*: *Het gevallen kopje is stuk. Van dit boek is er maar één stuk in de boekhandel.*

- 1 opvangen
- 2 gelijk
- 3 exclusief
- 4 invoeren
- 5 behoren

Opdracht

6

Vul de uitdrukkingen in de volgende zinnen aan met een lichaamsdeel. Zet daarna de betekenis erachter. Gebruik zo nodig een woordenboek. Kies uit: *achterhoofd – beentje – ellebogen – hoofd – ogen – oren – teentjes*.

1 je beste ... voorzetten.	5 iets in je ... knopen.
2 iets het ... bieden.	6 op je ... gevallen zijn.
3 je ... goed de kost geven.	7 het achter je ... hebben.
4 op je ... getrapt zijn.	

Opdracht

7

Welke woorden passen bij de linker- en rechterkolom?

Bijvoorbeeld: <i>lichaamsdeel</i>	<i>arm</i>	<i>berooid</i>
zitmeubel	1 ...	geldinstelling
koning	2 ...	vrieskou
metaal	3 ...	iemand die iets koopt
in bed voor je hoofd	4 ...	zoenen
een examen niet halen	5 ...	vallen, dalen

Nieuw Nederlands
online:

- meer opdrachten met de woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf
- tekst 1 in Leeshulp
- de Test Woordenschat

Ik kan/weet:

- 2F de betekenis van homoniemen uit de tekst afleiden.
- 2F de juiste betekenis van homoniemen opzoeken in een woordenboek.

Je leert over:

lange zinsdelen en samengestelde zinnen.

Opdracht

1

Eén woord hoort niet in het rijtje thuis. Noteer dat woord.

- 1 Antwerpen, lippenstift, omhakken, vrachtwagen
- 2 aan, bij, straks, voor
- 3 diepe, gezellige, knalrood, zestiende

Theorie

Woordsoorten (1)

Er bestaan verschillende woordsoorten. Deze ken je al:

werkwoord (ww)	– zegt wat iets of iemand doet of wat iets of iemand overkomt – kan in verschillende vormen voorkomen Bijvoorbeeld: <i>lopen, loop, loopt, liep, liepen, gelopen.</i>
lidwoord (lw)	– <i>de, het, een</i> – staat voor een zelfstandig naamwoord Bijvoorbeeld: <i>een toetsenbord.</i>
zelfstandig naamwoord (zn)	– is een woord voor een mens, dier, plant of ding – je kunt het meestal in het meervoud zetten – je kunt er meestal een verkleinwoord van maken – je kunt er meestal een lidwoord voor zetten – een naam is ook een zelfstandig naamwoord Bijvoorbeeld: <i>Utrecht, de belevenissen, een tuintafeltje.</i>
bijvoeglijk naamwoord (bn)	– vertelt iets over een zelfstandig naamwoord – kan voor en achter een zelfstandig naamwoord staan Bijvoorbeeld: <i>De oude man werd boos.</i> – is soms van een werkwoord gemaakt Bijvoorbeeld: <i>een gekookte aardappel, de lachende leraar, de gebarsten vaas.</i> – stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden zeggen van welk materiaal iets is gemaakt Bijvoorbeeld: <i>de gouden oorbellen.</i>
telwoord (tw)	– geeft een hoeveelheid of volgorde aan Bijvoorbeeld: <i>tien eieren, veel geluk, de tweede keer, de laatste les.</i>
voorzetsel (vz)	– je kunt het voor een lidwoord en zelfstandig naamwoord zetten Bijvoorbeeld: <i>in de auto, tijdens vakantiedagen</i>
bijwoord (bw)	– is in zijn eentje als zinsdeel een bijwoordelijke bepaling Bijvoorbeeld: <i>Morgen gaan we naar Frankrijk. Tom krijgt misschien een notebook. Wanneer begint de training?</i>

Opdracht

2

Neem de onderstreepte woorden over. Zet de woordsoort erachter. Kies uit: ww – lw – zn – bn – tw – vz – bw.

- 1 Dave heeft meteen een afspraak met de tandarts gemaakt.
- 2 Sommige mensen bezochten de expositie over Rembrandt twee keer.
- 3 Mandy ging vroeger elke zomervakantie naar een pretpark.
- 4 De acteurs kregen een exclusieve behandeling van de crew op de filmset.
- 5 Op de markt zijn de T-shirts van dit merk heel goedkoop.
- 6 Twee derde van de inwoners van Amsterdam was tegen de aanleg van de tunnel.

Opdracht

3

Neem de tabel over. Noteer de onderstreepte woorden in de juiste kolom. Elke kolom wordt even lang.

ww	lw	zn	bn	tw	vz	bw

Baby heet Hashtag

Kersverse ouders zijn vaak in de wolken met hun baby. Sommige ouders twitteren dan: '#zoblij met #onskindje'. Een Amerikaans stel besloot zelfs hun dochter Hashtag te noemen, naar het veelgebruikte Twitterteken.

'Hashtag Jameson is gisteravond om tien uur geboren. Ze weegt acht pond en ik hou zo veel van haar!!!!!!' schreef de moeder van het pasgeboren meisje zondag op Facebook. Op Twitter uiten veel mensen hun verbazing over de naam. 'Ik hoop dat ze een broer krijgt die Retweet heet,' grapt iemand.

Hashtag is niet de eerste baby met een social media-naam. Een Israëlish koppel heeft zijn dochtertje vorig jaar Like genoemd en het Egyptische meisje Facebook is nu ruim negen maanden oud.

Naar: www.sevendays.nl, op 28 november 2012

Theorie

Woordsoorten: voegwoord

Voegwoorden (vw) verbinden woorden, woordgroepen en zinnen met elkaar.

Voegwoorden die woorden en woordgroepen verbinden zijn *en* en *of*.

Bijvoorbeeld:

- Rishi heeft twee honden en een kat.
- Hebben we straks eerst Engels of gymnastiek?

Voegwoorden die twee zinnen verbinden, zijn *dus*, *en*, *maar*, *of*, *want*, *aangezien*, *als*, *dat*, *doordat*, *hoewel*, *mits*, *nadat*, *ofschoon*, *omdat*, *opdat*, *tenzij*, *terwijl*, *toen*, *voordat*, *zodat* en *zodra*.

Bijvoorbeeld:

- Milou zit op tennis, maar haar zusje hockeyt liever.
- Voordat Els iets kon zeggen, was Joris al vertrokken.

Opdracht

4

Noteer de voegwoorden.

- 1 Aznar had Tim uitgenodigd voor zijn verjaardag, maar hij kon niet komen.
- 2 Romy leest haar e-mail, terwijl ze een broodje eet.
- 3 Zodra hij water ziet, springt onze hond erin.
- 4 De minister liep snel langs de journalisten, want hij wilde geen vragen beantwoorden.
- 5 Doordat het mentorgesprek van Susan uitliep, kwam Rick weer niet aan bod.
- 6 Rob wil later bij de landmacht of de luchtmacht werken.

Opdracht

5

Maak van de twee zinnen één samengestelde zin. Gebruik een van de volgende voegwoorden: *hoewel – nadat – omdat – toen – zodat*. Je houdt één voegwoord over.

- 1 Mariam opende het bestand. Ze had het gescand.
- 2 Dagmar had veel getraind. Ze heeft de marathon niet uitgelopen.
- 3 De lerares wees Peter op een fout. Hij was op zijn teentjes getrapt.
- 4 Yorrit pakt nu vast zijn tas in. Hij hoeft het straks niet te doen.

Opdracht

6

Neem de onderstreepte woorden uit de tekst over. Noteer de woordsoort erachter. Kies uit: ww – lw – zn – bn – tw – vz – bw – vw.

Dochter stuurt moeder 'vakantiefoto' waarbij ze van klif valt

1 Samantha Busch was op vakantie in de Amerikaanse Grand Canyon. 2 Ze stuurde haar moeder deze foto, omdat ze een geintje met haar wilde uithalen. 3 'De laatste week voordat ik op vakantie ging, waarschuwde mijn moeder me constant voor alle mogelijke gevaren,' vertelde de 22-jarige grapjas aan ABC News. 4 'Ik wilde haar gewoon eens te grazen nemen,' zei Samantha en dat is gelukt. 5 Toen moeder Rebecca Busch het plaatje zag, kreeg ze bijna een hartaanval. 6 In werkelijkheid stond Samantha veilig op een richel, terwijl haar vriend de foto nam. 7 Samantha liet een hele week niks van zich horen, opdat het verhaal geloofwaardiger zou worden. 8 Haar moeder kon er wel om lachen, maar eigenlijk is het een gemene streek.

Naar: www.volkskrant.nl, op 22 juli 2013

Nieuw Nederlands
online:

- meer opdrachten over woordsoorten en over voegwoorden
- de *Test Grammatica*

Ik kan/weet:

- 1F lidwoorden, werkwoorden en zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden herkennen.
- 2E telwoorden, voorzetsels, bijwoorden en voegwoorden herkennen.

Spelling

Je leert over:

woorden afbreken en het onvoltooid deelwoord.

Opdracht

1

Verdeel de woorden in lettergrepen.

Bijvoorbeeld:

accubatterij → ac - cu - bat - te - rij.

1 stoplicht	6 bananenschil
2 filmmaker	7 angorawol
3 rode	8 denken
4 gereden	9 bakker
5 aardig	10 verstoppertocht

Theorie

Woorden afbreken

Soms past een woord niet helemaal op een regel. Je kunt dan het hele woord op de volgende regel beginnen of het woord **afbreken**. Je zet dan een liggend streepje achter het eerste woorddeel en de rest van het woord zet je op de volgende regel.

Zo breek je een woord af

Een woord breek je af tussen twee lettergrepen.

Bijvoorbeeld:

pot - vis, re - gen, rem - men, voe - ding, be - staan, ver - le - gen - heid.

Het tweede deel begint met letters die ook samen aan het begin van een woord kunnen staan. Je schrijft dus niet *va - ngen*, maar *van - gen*. Let op: het is dus ook niet *vang - en*.

Let op: soms krijgt een afgebroken woord zijn oorspronkelijke vorm weer terug. Bijvoorbeeld:

sateetje wordt *saté - tje*, *menuutje* wordt *menu - tje*, *geëindigd* wordt *ge - eindigd*.

Als je niet weet waar je een woord moet afbreken, kijk dan op <http://woordenlijst.org>.

Opdracht

2

Neem de woorden over en geef aan op welke plaats(en) je de woorden afbreekt.

Bijvoorbeeld:

brommerrijbewijs → *brom - mer - rij - be - wijs*.

1 plaatsnaambordje	7 pandabeertje
2 onverschilligheid	8 treinkaartje
3 gebitsreiniging	9 tweelingen
4 modeontwerper	10 uitslapen
5 geschonken	11 verbluffend
6 ongebruikelijk	12 aanvankelijk

Opdracht

3

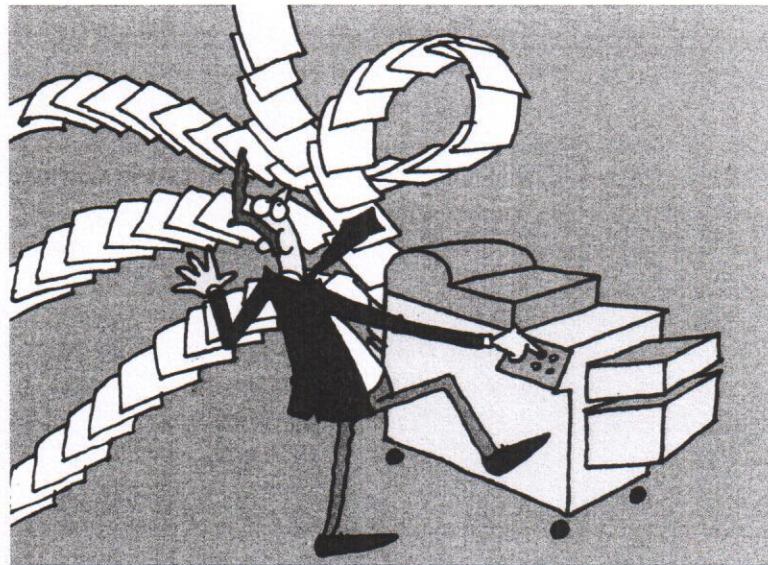
Neem de woorden over en geef aan op welke plaats(en) je de woorden afbreekt.

1 beëdigd	7 geïnformeerd
2 buig	8 kastlaasje
3 logeetje	9 parapluutje
4 commerciële	10 sms'je
5 fantasieën	11 tweeënveertig
6 fotootje	12 VVD'er

Opdracht

4

De onderstreepte woorden zijn niet op de goede manier afgebroken. Neem de onderstreepte woorden over en geef aan waar je de woorden goed afbreekt.

De directrice liep snel naar haar secretaresse met een stapel A4'-tjes. 'José, zou je deze alsjeblieft voor elf uur voor me willen kopiëren?' vroeg de directrice vriendelijk. 'Nee, dat lukt niet,' antwoordde José. 'Ik vraag het zo meteen liever even aan een collegaatje.' 'Als je het op tijd aan haar overdraagt, vind ik dat geen probleem.' Daar kwam Willem aan, zoals altijd behulpzaam en vriendelijk. Voordat José iets kon vragen, was hij al op weg naar het apparaat om het klusje op te knappen. José wilde hem ervoor bedanken, maar Willem wilde er niets van weten. 'Ik vind het echt verschrikkelijk fijn dat ik dit voor de directrice kan doen', sprak hij.

Opdracht

5

Woorddictee. Noteer welk woord je op de puntjes kunt invullen. Verander zo nodig de vorm. Kies uit:

ambulance – biologisch – carrière – geavanceerd – gierige – ingrediënt – irritant – januari – junkfood – lay-out – officieel – trottoir – trucs – verraderlijk.

- 1 Als Carine kip eet, kiest ze voor ... kip.
- 2 Elke dag ... eten is niet gezond.
- 3 Coos' ... naam is eigenlijk Jacobus.
- 4 De goochelaar deed een paar knappe ... met een zakdoek en een hoed.
- 5 Onderweg werden we ingehaald door een ... met zwaailicht en sirene.
- 6 Ik vind het heel ... als de internetverbinding steeds wegvalt.
- 7 's Winters kan het ... glad zijn.
- 8 Het ... werd versperd door een verkeerd geparkeerde aanhanger.

- 9 Sanne wacht met het kopen van nieuwe schoenen tot de uitverkoop in ...
 10 Marnix hoopt later ... te maken als topverkoper.
 11 In het bekende kerstverhaal van Charles Dickens is Scrooge een ... man.
 12 Als je een verslag maakt, moet je niet alleen aandacht besteden aan de inhoud, maar ook aan de
 13 De opwekking van windenergie gebeurt met ... techniek.
 14 Appel is een essentieel ... van appeltaart.

Theorie

Het onvoltooid deelwoord

Naast de persoonsvorm kunnen er nog meer werkwoorden in de zin staan. Dat kan het hele werkwoord (infinitief) of voltooid deelwoord zijn, maar ook het **onvoltooid deelwoord** (od). Bijvoorbeeld:

Rillend van de kou kwam Mart van de ijsbaan.

Het onvoltooid deelwoord maak je door achter het hele werkwoord een -d te zetten. Bijvoorbeeld:

lachend, stotterend, staand.

Je kunt een onvoltooid deelwoord, net als een voltooid deelwoord, ook als bijvoeglijk naamwoord bij een zelfstandig naamwoord gebruiken. Dan zet je er soms nog een -e achter. Bijvoorbeeld:

- lachen* - *Op de foto staat een lachende vrouw.*
 - *De lachende kinderen moesten het lokaal verlaten.*

Opdracht

Neem de tabel over, of gebruik de tabel op Nieuw Nederlands online of in je oefenboek. Vul de tabel verder in.

hele werkwoord	onvoltooid deelwoord	voltooid deelwoord
twijfelen	twijfelend	getwijfeld
		gebukt
	gapend	
huilen		
		gereden
	broedend	
verzachten		
		verbaasd
	gebarend	
passen		

Opdracht

7

Noteer de juiste vorm van de werkwoorden tussen haakjes. De persoonsvormen staan in de tegenwoordige tijd.

- 1 De postbezorger (bezorgen) elk dag (fluiten) de post.
- 2 Bijna iedereen (worden) het liefst (slapen) rijk.
- 3 De leeuw (naderen) (dreigen) het jonge zebrakalfje.
- 4 Melvin (lezen) (stotteren) zijn verhaal voor aan de klas.
- 5 Meneer Jansen van geschiedenis (vertellen) altijd heel (boeien) over de Koude Oorlog.
- 6 (Vinden) jij een lesdag tot 16u ook zo (vermoeien)?
- 7 Zachtjes (neuriën) (begeleiden) de muziekleraar het koor op zijn gitaar.
- 8 Razendsnel (voltooien) Brian de wiskundeopdracht.

Opdracht

8

Noteer de juiste vorm van de werkwoorden tussen haakjes. De persoonsvormen staan in de verleden tijd.

- 1 Cas (bestellen) (blozen) nog een vierde hamburger.
- 2 Al (snotteren) (melden) Laura zich af voor de basketbaltraining.
- 3 Stef (staan) wel tien minuten (bibberen) op de hoge duikplank.
- 4 De zanger (beantwoorden) de vraag over zijn trouwplannen (bevestigen).
- 5 Volgens de dierenbescherming (verwaarlozen) de boer afgelopen jaren zijn schapen (voortduren).
- 6 De onderzoekers (stuiten) gisteren al (graven) op een prehistorisch landbouwwerktuig.
- 7 De verdachte (beloven) (snikken) dat hij nooit meer iets zou stelen.
- 8 (Staan) in de rij voor de kassa (bedenken) Elsa en ik dat we geen geld bij ons hadden.

Opdracht

9

Noteer de juiste vorm van de werkwoorden tussen haakjes. Het zijn voltooid en onvoltooid deelwoorden die als bijvoeglijk naamwoord gebruikt worden.

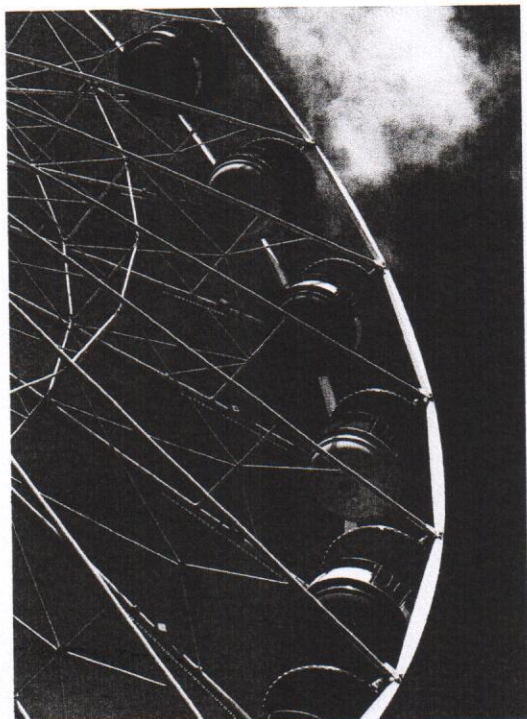
- 1 's Ochtends om 5 uur werden we gewekt door een (kraaien) haan.
- 2 De voetbalcoach treurde om de (missen) kans van de spits.
- 3 Als ze vleestomaten eet, krijgt Eefje altijd (jeuken) bultjes op haar wangen.
- 4 Omdat zijn eigen fiets stuk is, gaat Armin op een (lenen) fiets naar school.
- 5 De (verrassen) uitslag van de wedstrijd tussen FC Groningen en Telstar was 1-4.
- 6 Zijn vrienden hadden een surpriseparty georganiseerd voor de (verbazen) jarige.
- 7 De blij (verrassen) winnaar van het songfestival kon zijn tranen niet bedwingen.
- 8 Sommige gemeenten weigeren circussen met (uitbuiten) dieren.

Opdracht

10

Noteer de juiste vorm van de werkwoorden tussen haakjes. De persoonsvormen die je moet invullen, staan in de verleden tijd.

'Vergeten' in reuzenrad

GENT – **1** De hulpdiensten zijn donderdagavond (uitrukken) naar het Gentse winterevenement Winterdroom op het Sint-Pietersplein. **2** Zeven mensen (zitten) boven in een (stilstaan) reuzenrad van 40 meter hoog op het plein. **3** Ze (worden) vergeten door de mensen die het rad (bedienen). **4** Na een kwartier (slaan) het zevental alarm. **5** Het incident (plaatsvinden) donderdag rond half zeven. **6** Zeven mensen waren in het reuzenrad van Winterdroom (stappen) voor een winters ritje met zicht over heel de stad. **7** Bovenaan (blijven) het rad zoals gewoonlijk enkele minuten stilstaan. **8** Vijftien minuten (brengen) ze (hangen) op het hoogste punt door. **9** Toen (bellen) ze (kleumen) van de kou de hulpdiensten. **10** De Gentse brandweer (uitrukken) met een ladderwagen en ook de politie en een ambulance (spoeden) zich naar het plein. **11** De vergissing (ontstaan) vermoedelijk door een ploegenwissel. **12** Omdat er een tijdlang geen nieuwe klanten naar het reuzenrad (komen), (draaien) het rad niet verder. **13** Nadat de (alarmeren) hulpdiensten (arriveren) waren, (worden) het rad snel (doordraaien). **14** De toeristen (kunnen) toen eindelijk uit hun benarde situatie (bevrijden) worden.

Naar: www.standaard.be, op 2 januari 2013

Nieuw Nederlands
online:

- meer opdrachten over woorden afbreken en over het onvoltooid deelwoord
- de *Test Spelling*

Ik kan/weet:

- **1F** woorden correct afbreken.
2F onvoltooid deelwoorden correct spellen.